

LEVEN UIT GEMEENSCHAP

Serie Verzet en Overgave

In een interview werd mij gevraagd: hoe zit het nu? Je werkt in Bussum maar ben je ook nog verbonden aan de Dominicuskerk in Amsterdam en hoe dan? Ik begon een wat omslachtig verhaal over een groep die hier in deze gemeenschap samen het Liturgisch Team vormt. En hoe ik lang een vast onderdeel van dat team vormde en nu waarschijnlijk eens in de zoveel tijd zal blijven preken. Een soort vaste gast, dus vroeg de interviewer. Midden in deze bevreemdende tijd waarin gevoelens makkelijker door de oppervlakte heen lijken te breken hoorde ik mijzelf opeens zeggen: nou ja, het moet allemaal een naam hebben maar laat het zo zeggen: ik hoor bij die mensen en zij horen bij mij. Ik ben van ze gaan houden en ik geloof zij ook op hun manier van mij.

Wie ben ik nu zoveel buiten mij is weggevalen? En waar hoor ik bij? Wie hoort er bij mij? Voor dit corona tijdperk vroegen we elkaar wie ben je? Wat doe je? Hoe is het met je? Maar nooit vroegen we in eerste instantie naar elkaars familie, andere dierbaren en de werkomgevingen, verenigingen en gemeenschappen waar we deel van uitmaakten. De vragen zijn niet meer: wie ben jij nu? Maar bij wie hoor jij en wie hoort er bij jou en hoe is het met de verbindingen die bij jou horen? En hoe is het dus met jou?

Deze Corona-tijd heeft ons opnieuw context gegeven en ons aan elkaar toevertrouwd. We hebben in deze tijd ontdekt hoe graag we voor elkaar en onszelf van betekenis willen zijn. Sterker nog, velen kijken naar de artsen, zorgverleners en andere vitale beroepen met gevoelens van respect maar ook verlangen. Kon ik ook maar van betekenis zijn.

Ik sprak een arts die veel lof krijgt toegedicht en er niet veel raad mee weet. Ze wordt er een beetje ongemakkelijk van. 'Na mijn 36 uursdienst op de IC stort ik thuis helemaal in vertelde zij. Van de moeheid. En een dagdeel later weet ik al niet wat ik met mijzelf aan moet. Ik ben een geluksvogel, geen idee wat ik in deze tijd met mijzelf aan zou moeten thuis zonder directe rol. Ik heb respect voor mensen die niet direct iets te doen krijgen en van daaruit moeten zoeken naar wie ze nu zijn. En nu word ik een held genoemd'. Ik herkende wat zij zei: Houd mij maar bezig, geeft mij een rol en een taak en ik neem het graag aan. Want als ik niet direct functioneel kan zijn, van nut, wat of wie ben ik dan nog?

Predikant, theoloog en verzetsstrijder Dietrich Bonhoeffer zit in de Tweede Wereldoorlog gevangen in de cel en schrijft brieven aan zijn dierbaren. Wat mij raakt wanneer het gaat over gemeenschap is dat hij in zijn eentje vanuit de cel uit die gemeenschap leeft. En niet als een groep waar hij ook bij hoort, nee het is anders, hij leeft er van. Zijn familie en zijn gemeenschap draagt zorg voor hem door brieven te schrijven en pakketjes te bezorgen. En in plaats van gevoelens die ik zou hebben van schroom en gêne: wat kan ik dan van mijn kant doen, betekenen, terugdoen nu of straks? Hebben ze niet teveel zorgen over mij, ben ik ze tot last? Bij Bonhoeffer staat het zorgen voor elkaar in een ander Licht. Hij schrijft: Hoe lang zullen jullie deze last en zorg nog voor mij dragen, wie kan het zeggen?

Hij is empathisch met het feit dat er voor hem gezorgd wordt maar ziet zichzelf niet als zorg of last, maar als deel van het geheel waar nu voor gezorgd wordt. Hij zegt: hoe lang zullen jullie deze last en zorg nog voor mij dragen... Hij objecteert de last en maakt het iets van de gemeenschap. Hij is niet dankbaar omdat of vanwege... Zijn nut wordt niet ter sprake gesteld. Er zit geen wisselwerking of ruildenken in. Hij hoeft het niet van zichzelf te verdienen. Hij denkt niet vanuit zijn 'ik' maar vanuit gemeenschap. Hij schrijft over dankbaarheid. Voor hem is geven en nemen één en dezelfde beweging. De liefde is niet van ons afhankelijk van wat wij voor elkaar doen, of geven of nemen. De liefde is er en die draagt ons. Dus dan is geven en ontvangen, geven én nemen iets wat je alleen maar ontvangen kunt. Je kunt dus ook solidair met elkaar zijn als je niet direct iets doen kunt. In het je bijeen weten.

Dankbaarheid en solidariteit heeft ook te maken met elkaar tot last durven zijn. Niet omdat wijzelf een last zijn. Maar omdat we de lasten van het bestaan gezamenlijk dragen. Allemaal zijn we een keer aan de beurt. En als je eerlijk bent weet je dat het stuivertje wisselen had kunnen zijn. En deze crisis leert ons ook hoe willekeurig het lot toe kan slaan. Maar ook de fysiek kwetsbaardere onder ons - met en wat hogere leeftijd moeten hun eigen rol niet onderschatten. Zij kunnen jongere generaties helpen met het oefenen van zaken van de ziel. Omdat hun ziel al vaker en langer beproefd is geweest. Omdat ze weet hebben van klappen krijgen en weer langzaam opveren. Eerder beproefde zielen hebben minder geoefenden nu veel meer te brengen dan we weten. Mensen die weet hebben van onzekere tijden en lange drachten kunnen anderen, onbeproefden, vaak jonger dan zij, door deze tijden heen dragen.

En is de één een held en de ander niet? Heeft de één een vitale rol en een ander niet? Ik zou het willen omkeren: we houden elkaar bijeen. En worden door elkaar bijeen gehouden. Ik stel me zo voor dat als Bonhoeffer nu anno 2020 op zijn kamer in quarantaine zat - alles in de context van gemeenschap en Gods liefde zou plaatsen- en aan artsen, verplegers, politici, expert teams, vakkenvullers, vuilnismannen, leerkrachten, bazen van grote bedrijven, oudere mensen in verpleeghuizen, harde werkers zoomend en alles bij elkaar jonglerend vanuit huis, zzp'ers met onzekere flexcontracten, studenten op zolderkamertjes zou schrijven: dat hij voor ze bidden zou, temidden van alle moeilijkheden en spanningen die ze meemaken, en zich met hen zou afvragen: hoe lang moeten we deze moeilijkheden nog samen dragen. Hij zou zijn God hebben gevraagd om wijsheid, gezamenlijke draagkracht, en om ontferming in onze diepste nood.

Er wordt vaker gezegd dat de moderne mens zich niet meer wil binden. En vervolgens zijn we dat hard gaan roepen en allemaal gaan geloven. Ik geloof er eigenlijk niets van. Dit is een nieuw frame geworden. Volgens mij willen wij allemaal van harte verbonden zijn en ergens bij horen. Het lijkt erop dat we soms niet meer zo goed weten hoe en dat we ons daarin kunnen oefenen. We kunnen allemaal op zoek naar mensen, betekenisvolle plekken en initiatieven die we graag hooghouden. Die onze gezamenlijkheid nodig hebben om te kunnen voortduren. Een deel van onszelf vastleggen en dus ook een gedeelte van onze vrijheid opgeven. In het samen doen en je ergens aan committeren word je vanzelf gevormd in wat je geloven wil. Waar je samen op hopen wil en hoe je dat zou kunnen vormgeven. Als je je ergens actief aan verbindt vergeet je een deel van jezelf: wat wil ik, wie ben ik, wat is mijn opdracht? Het brengt ook vanzelf ingewikkelde vragen en spanningsvelden mee - wie ben ik hierin, pas ik hier wel 1 op 1 en waarom voel ik me vaak toch buitenstaander? Dat soort gevoelens - laverend tussen verzet en overgave - blijven vaak en kunnen van sfeer en kleur door de tijd heen veranderen. Wijzelf veranderen en ontwikkelen ons en gemeenschappen ook.

Maar bij gemeenschappen horen kan ook ons zelfvertrouwen vergroten. Je laat je betrekken, je wordt dieper in verband ingetrokken en dan leer je vanzelf wel welke plaats de jouwe is. Als je je inzet voor gemeenschap word je vanzelf door die gemeenschap omarmd. Voor je het weet hoor je het jezelf vertellen aan anderen vanuit dit grotere verhaal dat ook de jouwe geworden en dan hoor je jezelf geen 'ik' of 'mijn' meer zeggen maar 'wij' en 'onze'. Je leert over een diepere gemeenschap van naasten: mensen zoals jij en de jouwen maar ook vreemden, naasten die minder op je lijken. Een groter verbond van mensen dat er al lang was, is en zal zijn. Dat vraagt om ons toevertrouwen. Om ons leunen en opveren. Om ons geven en nemen en andersom.

Als je het zo bedenkt, is het misschien niet eens zo moeilijk om je te binden, om gebonden te worden, om je te laten inbedden, om vanuit gemeenschap te leven. Je zou zeggen: waar wachten we nog op? Ik hoor bij die groep mensen en zij horen bij mij. Ik hoor bij alle mensen en zij bij mij. Vanuit mijn geloof in een God voor ons allen. Voor ons, ieder voor zich in de gemeenschap van ons allen.

Amen

Claartje Kruijff

We lezen 1 Korinthe 12, 12-27 en Bladzijde 97 Bonhoeffer Verzet en Overgave
(over dankbaarheid en dat we zoveel meer ontvangen hebben dan dat we ooit kunnen geven)

Claartje Kruijff is te bereiken via het LT: 'lt@dominicusamsterdam.nl' ('tav Claartje Kruijff')